



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS  
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ЛІПСВИЦЬКА ПРОТИ УКРАЇНИ»**  
*(Заява № 11944/05)*

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

ОСТАТОЧНЕ

12 травня 2011 року

*Рішення може підлягати редакційним виправленням.*



## У справі «Ліпівська проти України»,

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи Комітетом, до складу якого увійшли:

Боштьян М. Зупанчич (Bostjan M. Zupancic), *Голова*,  
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska),  
Ангеліка Нюссбергер (Angelika Nußberger), *судді*,  
та Стівен Філліпс (Stephen Phillips), *заступник Секретаря секції*,  
після обговорення за зачиненими дверима 12 квітня 2011 року,  
вносить таке рішення, що було ухвалене того дня:

### ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 11944/05), поданою проти України до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянкою України пані Ларисою Станіславівною Ліпівською (далі — заявниця) 26 березня 2005 року.

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений його Уповноваженим — п. Юрієм Зайцевим.

3. 22 лютого 2010 року Суд вирішив повідомити Уряд про заяву. Відповідно до Протоколу № 14 заяву було передано Комітету у складі трьох суддів.

### ФАКТИ

#### I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявниця народилася у 1968 році та проживає у м. Києві.

#### A. Перше провадження

5. 20 жовтня 1999 року заявниця звернулася з цивільним позовом до дитячої дошкільної установи № 154 Радянського району у м. Києві (далі — дошкільна установа) — муніципальної установи, в якій вона працювала вихователькою. Співвідповідачем був директор дошкільної установи. Заявниця, зокрема, вимагала компенсації за затримку у поверненні їй трудової книжки.

6. 13 квітня 2000 року заявниця подала інший позов щодо видачі дубліката трудової книжки, що містить виправлені записи. Пізніше цей позов було об'єднано із попереднім.

7. 22 травня 2000 року Радянський районний суд м. Києва (далі — Радянський суд), пізніше перейменований у Святошинський районний суд м. Києва (далі — Святошинський суд), відхилив позов заявниці. 18 жовтня 2000 року Київський міський суд залишив це рішення без змін. 2 лютого 2001 року Радянський суд відхилив заяву заявниці щодо перегляду його рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. Це рішення було залишено без змін Київським міським судом 11 квітня 2001 року.

8. Відповідно до інформації Уряду протягом провадження до 18 жовтня 2000 року заявниця подала п'ять процесуальних клопотань, дві заяви щодо продовження чи поновлення строків для подання скарг, а також дві скарги, що відповідали процесуальним вимогам, але затримали провадження приблизно на десять днів.

9. Остаточним рішенням від 2 жовтня 2002 року Верховний Суд України частково задовольнив касаційну скаргу заявниці і змінив рішення суду першої інстанції. Посилаючись на пункт 2.10 Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, суд зобов'язав дошкільну установу видати дублікат виправленої трудової книжки,

що не містить жодних записів про звільнення заявниці, яке було визнане незаконним в ході іншого судового провадження.

10. 26 грудня 2002 року заявниця отримала виконавчий лист за рішенням від 2 жовтня 2002 року і наступного дня подала його до державної виконавчої служби (далі — виконавча служба), яка 22 січня 2003 року відкрила виконавче провадження щодо виконання цього рішення. Протягом періоду до травня 2005 року державна виконавча служба двічі зупиняла та поновлювала виконавче провадження. У травні 2005 року виконавча служба звернулася до Святошинського суду із заявою про надання роз'яснення остаточного рішення, оскільки воно було не достатньо зрозумілим для цілей виконання. Проте цей запит було відхилено 15 червня 2005 року.

11. 16 серпня 2005 року державна виконавча служба винесла постанову про повернення виконавчого листа заявниці. 4 квітня 2006 року Шевченківський районний суд м. Києва (далі — Шевченківський суд) скасував цю постанову.

12. 27 червня 2007 року Верховний Суд України відхилив заяви заявниці та державної виконавчої служби щодо надання роз'яснення його рішення.

13. У квітні 2009 року заявниця подала скаргу до Шевченківського суду на дії державної виконавчої служби, стверджуючи про порушення порядку здійснення виконавчого провадження. 16 червня 2009 року державна виконавча служба зупинила виконавче провадження до вирішення судом цієї скарги. 20 жовтня 2009 року скаргу було передано до Святошинського суду, який 21 вересня 2010 року зобов'язав дошкільну установу надати суду дублікати трудових книжок.

14. За твердженнями заявниці, вона не могла працевлаштуватися через те, що станом на 15 листопада 2010 року її трудова книжка та дублікат, оформлений неналежним чином, перебували у національних судах.

## **В. Друге провадження**

15. У лютому 2003 року заявниця звернулася до Шевченківського суду з іншим позовом до тих же самих відповідачів. Вона вимагала, зокрема, скасувати наказ про її звільнення. 20 жовтня 2003 року суд відхилив її вимоги. 29 грудня 2003 року та 27 грудня 2004 року апеляційний суд та Верховний Суд України відповідно відхилили скарги заявниці.

## **II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО**

### *Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року зі змінами*

Стаття 24 передбачає, що при укладенні трудового договору працівник надає свою трудову книжку працедавцю.

Згідно зі статтею 47 в день звільнення працівника працедавець повертає йому трудову книжку, що містить належні записи.

Згідно зі статтею 48 трудова книжка є основним документом про трудову діяльність заявника. Вона містить відомості про працевлаштування, заохочення та нагороди.

### *Постанова Кабінету Міністрів № 301 від 27 квітня 1993 року зі змінами і доповненнями*

Пункт 2 передбачає, що при влаштуванні на роботу працівники зобов'язані подавати трудову книжку, оформлену в установленому порядку. Без трудової книжки приймаються на роботу тільки ті особи, які працевлаштовуються вперше.

Відповідно до пункту 2.10 якщо запис про звільнення або переведення на інше місце роботи визнано недійсним, на прохання працівника видається дублікат трудової книжки, що не містить такого запису.

## ЩОДО ПРАВА

### I. СКАРГА ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ПЕРШОГО ПРОВАДЖЕННЯ

16. Заявниця скаржилася на те, що тривалість провадження була несумісною із вимогою «розумного строку» і що вона не мала ефективного національного засобу юридичного захисту стосовно її скарги щодо тривалості. Вона послалася на пункт 1 статті 6 та статтю 13 Конвенції, в яких зазначено:

#### Пункт 1 статті 6

«Кожен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру ...»

#### Стаття 13

«Кожен, чії права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

### A. Щодо прийнятності

17. Суд зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у значенні пункту 3(а) статті 35 Конвенції. Суд також вважає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона визнається прийнятною.

### B. Щодо суті

#### 1. Пункт 1 статті 6 Конвенції

18. В першу чергу Суд нагадує, що враховуватимуться лише ті періоди, коли справа фактично розглядалась судами, виключаючи, таким чином, з розрахунку періоди між ухваленням остаточних обов'язкових рішень та їхнім скасуванням у екстраординарному порядку (див. рішення у справі «Павлюлинець проти України» (*Pavlyulynets v. Ukraine*), № 70767/01, пункти 41–42, від 6 вересня 2005 року). Більш того, судове та виконавче провадження є першою та другою стадіями у загальному провадженні (див. рішення у справі «Скордіно проти Італії» (*Scordino v. Italy*) (№ 1) [ВП], № 36813/97, п. 197). Таким чином, виконання рішення не відокремлюється від судового розгляду і провадження повинно розглядатися загалом (див. рішення у справі «Сіка проти Словаччини» (*Sika v. Slovakia*), № 2132/02, пп. 24–27, від 13 червня 2006 року).

19. Суд зазначає, що відповідний період розпочався 20 жовтня 1999 року та закінчився 18 жовтня 2000 року, коли було ухвалено рішення *res judicata* (див. пункт 8 вище). Касаційна скарга заявниці та її заява про перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами (див. пункти 7 та 9 вище) не призвели до повторного відкриття провадження

для цілей Конвенції (див. рішення у справі «*Приставська проти України*» (*Prystavska v. Ukraine*) (ухвала), № 21287/02, ECHR 2002?X). Тому період з 18 жовтня 2000 року до 2 жовтня 2002 року не може братися до уваги.

20. Відповідно тривалість для цілей пункту 1 статті 6 Конвенції, враховуючи, що виконавче провадження досі триває (див. пункти 13 вище та 24 нижче), становить понад дев'ять років та три місяці у судах трьох інстанцій.

21. Суд нагадує, що розумність тривалості провадження повинна визначатись у світлі обставин справи та з огляду на такі критерії: складність справи, поведінка заявника та відповідних органів влади, а також важливість спору для заявника (див., наприклад, рішення у справі «*Фрідлендер проти Франції*» (*Frydlender v. France*) [ВП], № 30979/96, п. 43, ECHR 2000VII).

22. Щодо складності справи Суд вважає, що предмет судового розгляду, про який йдеться, не був особливо складним.

23. Беручи до уваги те, що без трудової книжки або її дублікату заявниця не могла у законний спосіб працевлаштуватися в Україні (див. відповідне національне законодавство вище), Суд вважає, що провадження до 18 жовтня 2000 року, коли було ухвалено рішення *res judicata*, було важливим для заявниці. Стосовно періоду після 2 жовтня 2002 року, коли виконавча служба здійснювала виконання остаточного рішення, провадження мало бути закінчено без зволікань.

24. Уряд стверджував, що затримки у провадженні мали місце у зв'язку з недотриманням заявницею процесуальних вимог при оскарженні рішень національних судів і перешкоджанням в подальшому здійсненню виконавчого провадження, що ще тривало.

25. Суд погоджується із тим, що вимоги про продовження строку для подання скарг, а також додатковий позов, поданий заявницею, певною мірою вплинули на тривалість провадження до 18 жовтня 2000 року. Однак Суд вважає, що заявницю не можна звинувачувати у використанні для захисту своїх інтересів доступних їй за національним законодавством засобів (див. рішення у справі «*Сілін проти України*» (*Silin v. Ukraine*), № 23926/02, п. 29, від 13 липня 2006 року). Стосовно тривалості після 2 жовтня 2002 року Суд не встановив періодів, за які заявниця мала б нести відповідальність.

26. Стосовно поведінки органів державної влади Суд не вбачає жодних значних затримок до 2 жовтня 2002 року, за які б вони несли відповідальність. Проте пізніше компетентні органи влади не вжили необхідних заходів для виконання остаточного рішення і, відповідно, позбавили пункт 1 статті 6 Конвенції його практичного змісту.

27. Суд часто констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у справах, що порушували питання, схожі на ті, що розглядаються у цій справі (див. рішення у справах *Фрідлендер* або *Сіка* вище). Дослідивши усі надані йому матеріали, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, здатних переконати Суд дійти іншого висновку у цій справі. З огляду на практику Суду з цього питання, Суд вважає, що в цій справі тривалість провадження була надмірною та не відповідає вимозі «розумного строку». Відповідно мало місце порушення пункту 1 статті 6.

## 2. Стаття 13 Конвенції

28. Уряд стверджував, що у цій справі не було порушено статтю 13 Конвенції.

29. Суд неодноразово визнавав порушення статті 13 Конвенції через відсутність в українському законодавстві ефективного засобу юридичного захисту стосовно скарг на тривалість провадження (див. рішення у справі «*Єфіменко проти України*» (*Efimenko v. Ukraine*), № 55870/00, пп. 4850 та 64, від 18 липня 2006 року та подальші рішення Суду). Суд не вбачає підстав для відступу від своєї практики у цій справі.

Отже, у цій справі було порушення також статті 13.

## II. СКАРГА ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ДРУГОГО ПРОВАДЖЕННЯ

30. Суд зазначає, що провадження, про яке йдеться, тривало з лютого 2003 року до 27 грудня 2004 року, що становить приблизно рік та одинадцять місяців та не порушує вимогу «розумного строку», яка передбачається в пункті 1 статті 6 Конвенції.

Відповідно ця частина заяви є явно необґрунтованою і повинна бути відхилена згідно з пунктами 3(а) та 4 статті 35 Конвенції.

## III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

31. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

### A. Шкода та судові витрати

32. Заявниця вимагала 36 євро відшкодування матеріальної шкоди та 3500 євро відшкодування моральної шкоди.

33. Уряд оскаржив вимогу щодо відшкодування моральної шкоди, вважаючи її надмірною, при цьому Уряд залишив на розгляд Суду вимогу щодо відшкодування матеріальної шкоди, що розглядалась ним як вимога щодо компенсації поштових витрат, понесених під час провадження в Суді.

34. Суд повторює, що рішення, в якому він визнає порушення, покладає на державу-відповідача юридичний обов'язок припинити порушення та відшкодувати його наслідки так, щоб відновити настільки, наскільки це можливо, ситуацію, що існувала до порушення (див. рішення у справі «*Lampidic проти Греції*» (*Iatridis v. Greece*) (справедлива сатисфакція) [ВП], № 31107/96, п. 32, ECHR 2000XI).

35. Договірні держави, що є сторонами справи, в принципі є вільними у виборі засобів, за допомогою яких вони виконують рішення, в якому Суд визнав порушення. Ця дискреція стосовно способу виконання рішення відображає свободу вибору щодо головного обов'язку Договірних держав за Конвенцією, а саме — забезпечити дотримання гарантованих нею прав та свобод (стаття 1). Якщо характер порушення дозволяє відновлення попереднього юридичного стану, який існував до порушення (*restitutio in integrum*), забезпечення такого відновлення є справою держави-відповідача, оскільки Суд не має ані повноважень, ані практичної можливості зробити це самостійно. З іншого боку, якщо національне законодавство не дозволяє або дозволяє лише частково відшкодувати наслідки порушення, стаття 41 уповноважує Суд надати постраждалій стороні таку сатисфакцію, що видається йому відповідною (див. рішення у справі «*Брумареску проти Румунії*» (*Brumarescu v. Romania*) (справедлива сатисфакція) [ВП], № 28342/95, п. 20, ЄСПЛ 2001I).

36. Суд зазначає, що у цій справі не підлягає сумніву обов'язок держави виконати остаточне рішення щодо заявниці. Отже, Суд вважає, що найбільш відповідною формою відшкодування буде виконання без зволікань остаточного рішення, про яке йдеться у пункті 9 вище. Однак заявниця також зазнала стресу та перебувала у стані невизначеності через тривалість провадження. Розглядаючи цю справу на засадах справедливості, Суд присуджує заявниці 3100 євро відшкодування моральної шкоди.

37. Суд погоджується з Урядом, що вимога відшкодування матеріальної шкоди ґрунтується на поштових витратах, понесених заявницею під час провадження в Суді.

З огляду на надані йому документи та свою судову практику Суд вважає, що сума, яка вимагається, має бути присуджена у повному обсязі.

## **В. Пеня**

38. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

## **ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО**

1. *Оголошує* скаргу стосовно надмірної тривалості першого провадження та відсутності засобів юридичного захисту стосовно цього прийнятною, а решту скаргу у заяві — неприйнятними.
2. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції стосовно тривалості провадження.
3. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 13 Конвенції стосовно тривалості провадження.
4. *Постановляє*, що:
  - (a) протягом трьох місяців держава відповідач має сплатити заявниці 3100 (три тисячі сто) євро відшкодування моральної шкоди та 36 (тридцять шість) євро компенсації судових витрат, що мають бути конвертовані у національну валюту державивідповідача за курсом на день здійснення платежу, враховуючи будьякий податок, який може бути стягнуто з цих сум;
  - (b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.
5. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 12 травня 2011 року, відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Стівен ФІЛЛПС  
Заступник Секретаря

Боштьян М. ЗУПАНЧІЧ  
Голова